

viatges

New York,

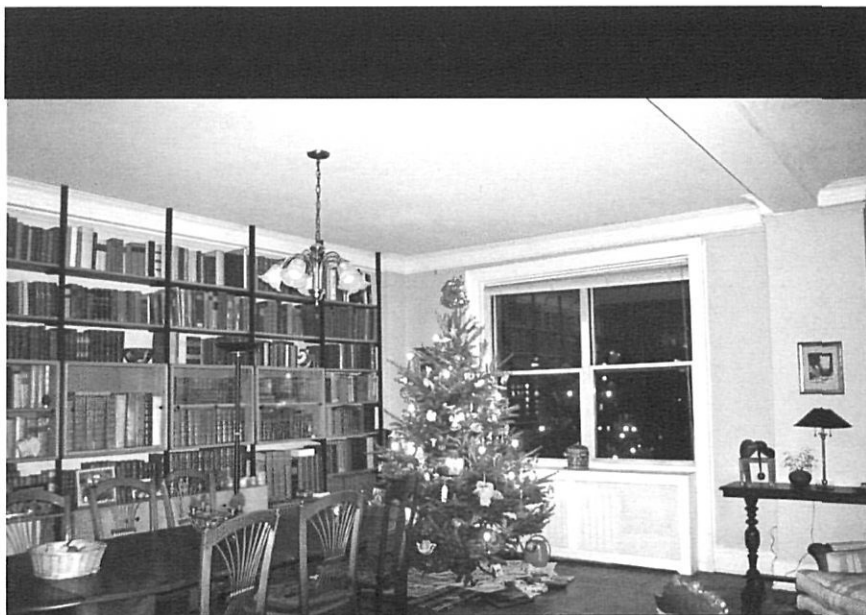
Manhattan at 7 AM

Borja **Vilallonga** — Els ulls clucs poc habituats a aquella claror enfosquida de la cambra s'anaren obrint pausadament dins un ambient carregat per mantes presències ignotes que l'observaven. Semblava que encara no s'havia despertat: tot i que s'havia desvetllat del tot, l'estrany tenia la sensació de trobar-se dins un quadre d'Edward Hopper. Era com si el seu millor somni es materialitzés de sobte. L'estrany era en una habitació estreta i allargassada entapissada de lleixes de llibres del sòl al sòtil.

Al fons, una finestra mal tapada per una cortineta de persianes venecianes filtrava la llum que al defora inundava la frescor del matí. La sorpresa i la curiositat l'empenyien a estudiar cada racó d'aquella habitació sorprenent. Tanmateix, l'atracció que era la finestra el captivava. Es tractava d'una obertura massa gran per a una cambra tan petita. Era una mena de forat obert al món que esperava a ésser descobert per mostrar tots els seus tresors. L'acte simple i sorollós d'aixecar la cortina de persiana causà tot un esclat de vida dins aquella cambra en letargia per la remor encara propera de la nit passada. Els llibres somreien a aquell fogós sol que els tocava amb dits ardents i il·luminava llurs títols daurats i circumspectes. A l'altre cantó de la finestra hi havia l'espectacle. Hom ho podria qualificar d'horror; d'altres de massificació urbana; alguns altres de culminació del progrés humà; l'estrany solament podia dir una cosa: Manhattan at 7 AM.

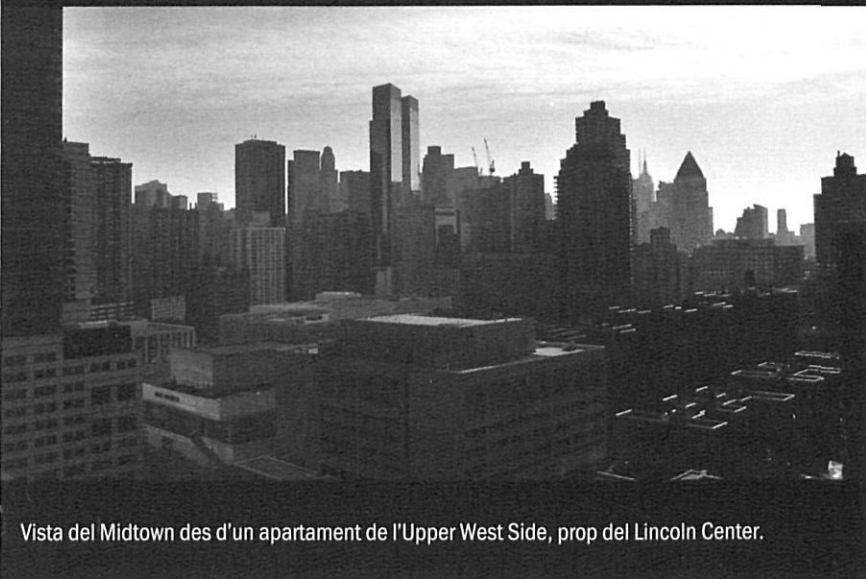
REPORTAGE GRÀFIC DE L'AUTOR

L'vet de Nadal amb les candeles enceses.

La Cinquena avinguda en plena efervescència nadalenca.

Vista del Midtown des d'un apartament de l'Upper West Side, prop del Lincoln Center.

El calmat i parsimoniós Hudson permetia el pas de grans colossos marítims que baixaven o pujaven per les seves aigües vers un destí inabastable i gegant: era Manhattan. La boirina del matí encotillava aquells gratacels neoclassicitzants o avantguardistes que s'erigien enmig del paisatge: era Manhattan. Un bosc de dipòsits d'aigua coronava els cims d'aquells blocs d'apartaments del Far Upper West Side: era Manhattan. En un caos ordenat, els dipòsits emmarcaven una figura llunyana per bé que pertorbadora; el ver colós terrenal de l'Estat de l'Imperi, com una fletxa esmaltada, feria els cels i els feia sagnar d'ataronjats núvols desfets pels vents americans que solcaven aquell illot rocós: era, sens dubte, Manhattan. Si algú encara podia dubtar d'on era, la melodia vibrant que acompanyava aquella rapsòdia certificava al gran desconfiat on es trobava i quina era la magnitud de la tragèdia. L'espectador, corprès, deixava emportar-se la mirada i navegava per aquells oceans de ciment i acer. Començava l'aventura d'enfrontar-se a la quotidianitat més afrosa del gran Imperi.

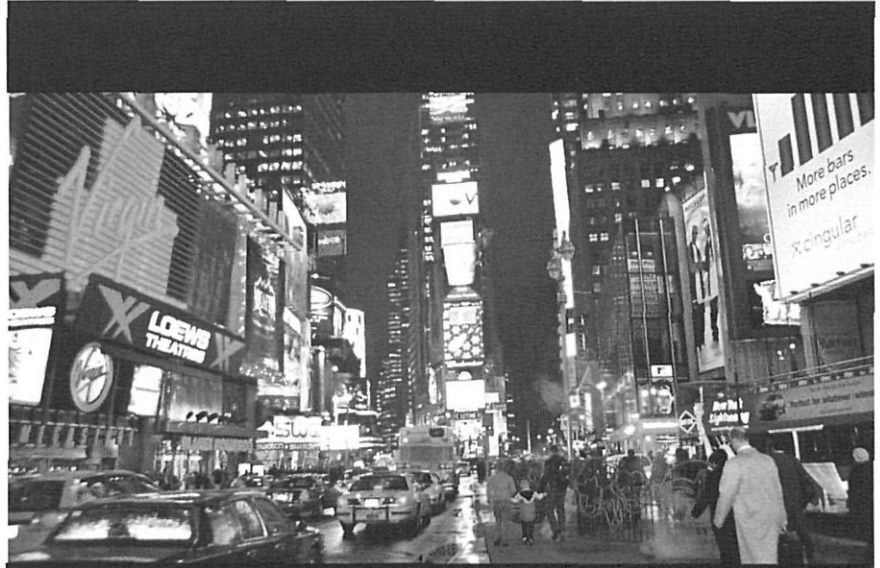
Les primeres impressions d'un lloc sempre acostumen a ésser grandiloqüents, poètiques i fanfarrones. Les possibles pretensions que els sentiments intel·lectuals intenten d'imposar a cada inici de viatge queden esmorçades, per no dir assassinades, un parell d'hores després d'haver arribat a la destinació. La vida quotidiana és la gran poesia d'un viatge. No hi ha més petitesa i mesquineria que la frivolització de l'instant, de l'acte banal. És la destrucció de la vida. Manhattan és un paratge que s'encarrega de destruir aquestes vanes il·lusions rapsòdiques per edificar la gratificació de l'*American Way of Life*. I, en aquest cas, mai més ben dit. El que hom prova de narrar ací són les vivències de la vera vida americana en un apartament del Far Upper West Side en dues estacions distintes de l'any: primavera i hivern. Mentre la neu cobria Washington Square per Nadal, els pètals dels arbres en flor la cobrien a l'abril. A les brises tèbies dels migdies primaverals es contraposaven les candeles espurnejants de l'arbre de Nadal a mitjanit, a redós del

piano i els cants tradicionals. És entre aquests contrastos que el viatger ha redactat les línies següents, sense la pretensió ni de fer ombra a les guies de viatges, ni de traçar recorreguts típics explotats fins a l'avorriment. Inflem, doncs, les veles del vaixell dins la mar dels records desordenats.

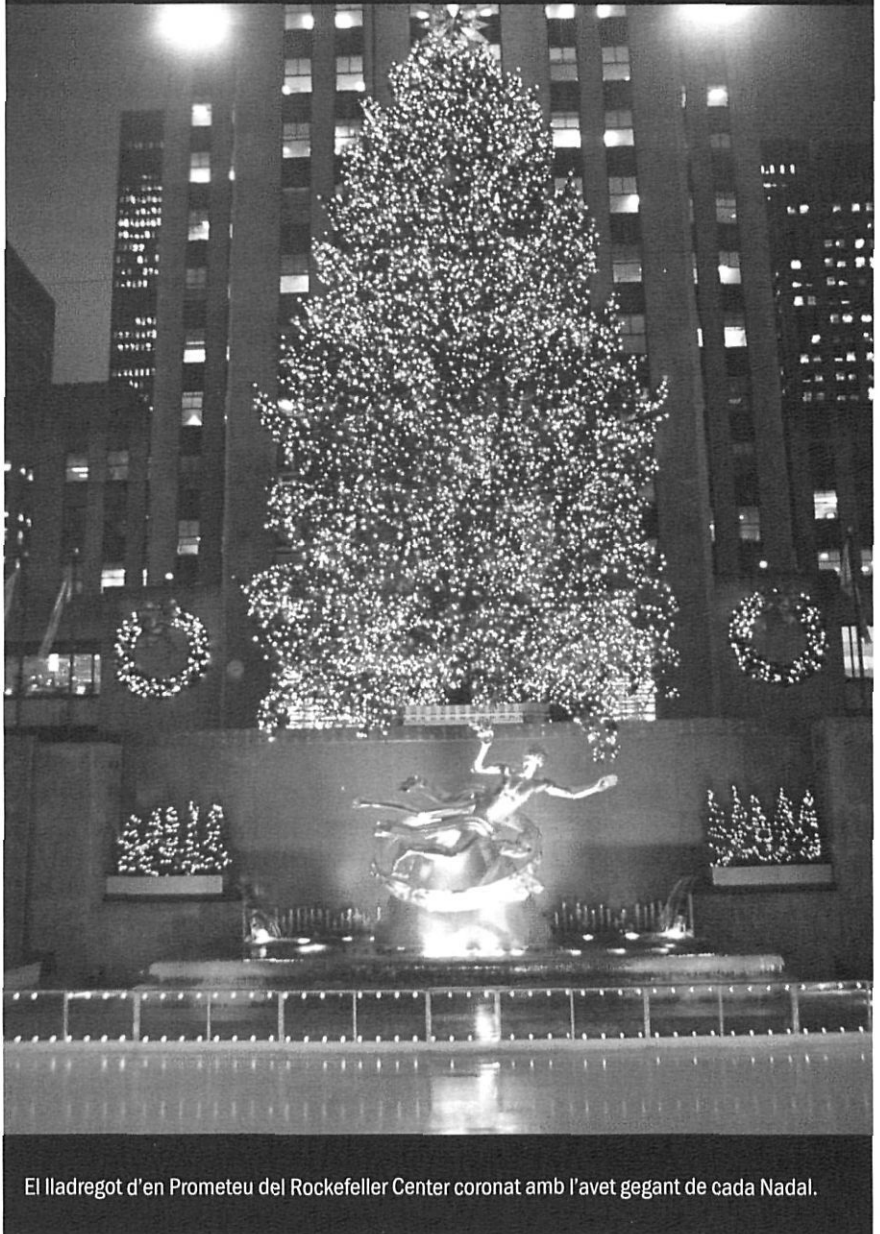
Nadal en família

Les celebracions indicades al calendari que s'han de realitzar en família són especialment respectades i cuidades fins al darrer detall. Hi ha com una mena de devoció a la trobada entre membres familiars per tal de consumir plegats un esdeveniment que culmina un vell any i que dona l'entrada de fet al nou any. L'època de Nadal és un magnífic moment per a la sociabilització en família. Tal volta ací a les nostres terres s'hagi perdut una mica, o bé qui signa aquestes ratlles no va tenir mai l'oportunitat d'experimentar la màgia nadalenca que sí que va saber trobar el Nou Món. Normalment, no hi ha durant aquelles dates cap tipus d'asfíxia consumista, principalment perquè aquesta asfíxia existeix tot l'any. Doncs, el Nadal roman deslligat del consum desenfrenat; aquest consum ja es lliga a l'existència en si de la societat americana.

El Nadal americà al voltant d'un avet de més de dos metres amb autèntiques candeles enceses amb regals al seu dessota, mentre la família canta nades acompanyades per algú que toca el piano, no deixa indiferent. Sovint, creiem que els europeus som víctimes de la fantasia americana als films produïts per Hollywood, que exporten una imatge falsa de la Nació americana. En realitat, les pel·lícules d'empremta californiana solament reflecteixen una realitat, a voltes inflada, que intoxica els mateixos ciutadans americans i els fa creure constantment que es troben dins un film on les heroïcitats són el gran objectiu a assolir, juntament —no ho oblidem— amb l'enriquiment i èxit individual. En conseqüència, dins aquest ambient d'irrealitat nadalenca, ajudat per la foscor i la tènue llum de les candeles, el viatger europeu s'endinsa

La plaça dels Temps, de nit.

El lladregot d'en Prometeu del Rockefeller Center coronat amb l'avet gegant de cada Nadal.

La nova Òpera Metropolitana al Lincoln Center.

Broadway a l'alçada del carrer del Canal amb l'edifici Woolworth al fons.

en un món de ficció extremadament ben representat per la família americana, que canta amb una inusitada fermesa i emoció nadesca que ací ens farien somriure per la connotació d'estereotip que arrossegueu.

Fora dels murs de l'apartament, la resta de mortals de la Gran Poma també es troben immersos dins el món de les festes de Nadal. Per bé que la multiculturalitat i la multireligiositat dominen la ciutat, l'oportunitat de la festa, la celebració, la sociabilització i, per descomptat, el negoci són presents a cada apartador, cantonada, edifici i rostre que durant la passejada poden desfilars davant el viatger.

Finalment, cap Nadal no seria complet sense els regals corresponents. En un acte de reconeixement i d'amistat expressada mitjançant el present, la família americana no dubta d'oferir petits simbolismes que servirán per estrènyer llaços d'amistat que van naixent. Les preferències musicals de la família clouen el Nadal: el *Requiem* de W. A. Mozart i *Mass* de L. Bernstein envaeixen tots els racons. Potser, en una suposició generalista, la família americana havia pensat que uns *spanish* havien d'ésser catòlics i, com a tals, preferirien música tenyida de religió. Això sí, bona música.

El gran i el petit art

Manhattan acumula una gran quantitat d'estils arquitectònics contemporanis. En un garbuix de decoracions diverses, gratacels i casetes s'obren camí vers el cel en la quadriculada trama urbana de la ciutat. L'emblema de la ciutat és el gratacel. N'hi ha molts. El visitant pot patir un empatx si no mesura la ingesta d'edificis durant el seu sojorn. D'entre ells, el viatger es queda amb l'anomenada «vuitena meravella del món» i «catedral del comerç»: el Woolworth Building. Seguint la línia eclèctica dels primers gratacels novaïorquesos, l'edifici del rei dels grans magatzems, Frank Woolworth, es convertí el 1913 en l'edifici més alt del món. L'arquitecte Cass Gilbert —encarnació de l'eclecticisme del moment— immortalitzà la passió de Woolworth pel gòtic euro-

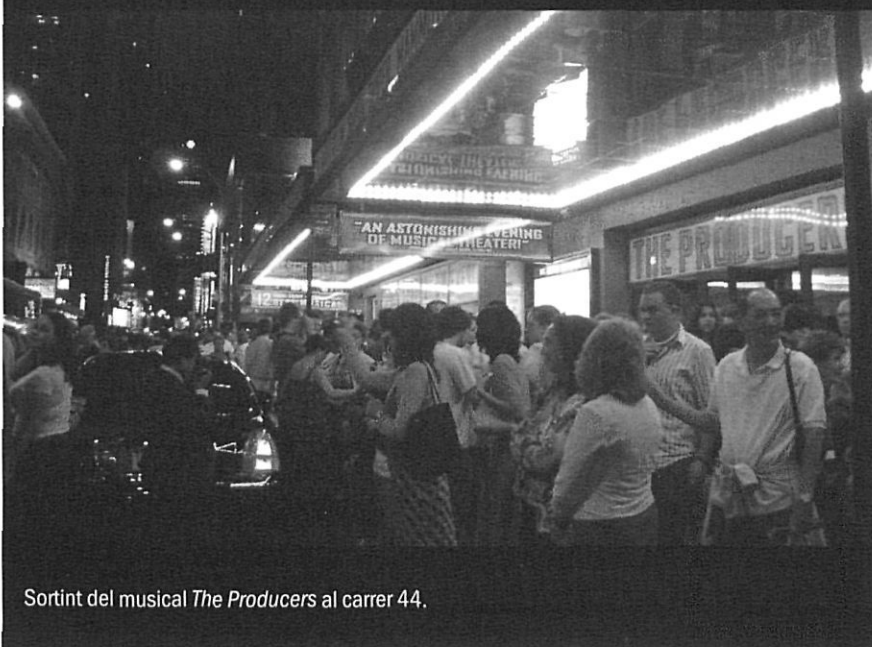
peu i dissenyà aquest edifici de dimensions americanes, amb un estil neogòtic que vol rivalitzar vanament amb les catedrals medievals europees. El vestíbul, fins i tot, arriba a tenir una planta de creu llatina.

Un altre edifici poc conegut, però remarcable, és l'Ansonia Hotel, un hotel-residència de gran luxe situat al 72è carrer amb Broadway. L'arquitecte francès P. E. M. Duboy, seguint un *Beaux-Arts* posthausmannià, edificà al 1899-1904 un immoble parisenc de dimensions americanes per a tots aquelles fortunes que volguessin allotjar-se en un apartament de gran luxe, dotats de la tecnologia més moderna i en un indret immillorable. Com a novetats, l'edifici comptava amb el primer sistema d'«aire condicionat», un galliner privat per subministrar ous frescos cada matí als veïns i les millors cambres insonoritzades de tot Manhattan, la qual cosa va atreure músics com Stravinski, Toscanini, Caruso i Menuhin. Potser la «bogeria d'en Clark» (Dakota Apartaments) són molt més famosos, però no tenen ni punt de comparació amb la grandesa i magnificència de l'Hotel Ansonia.

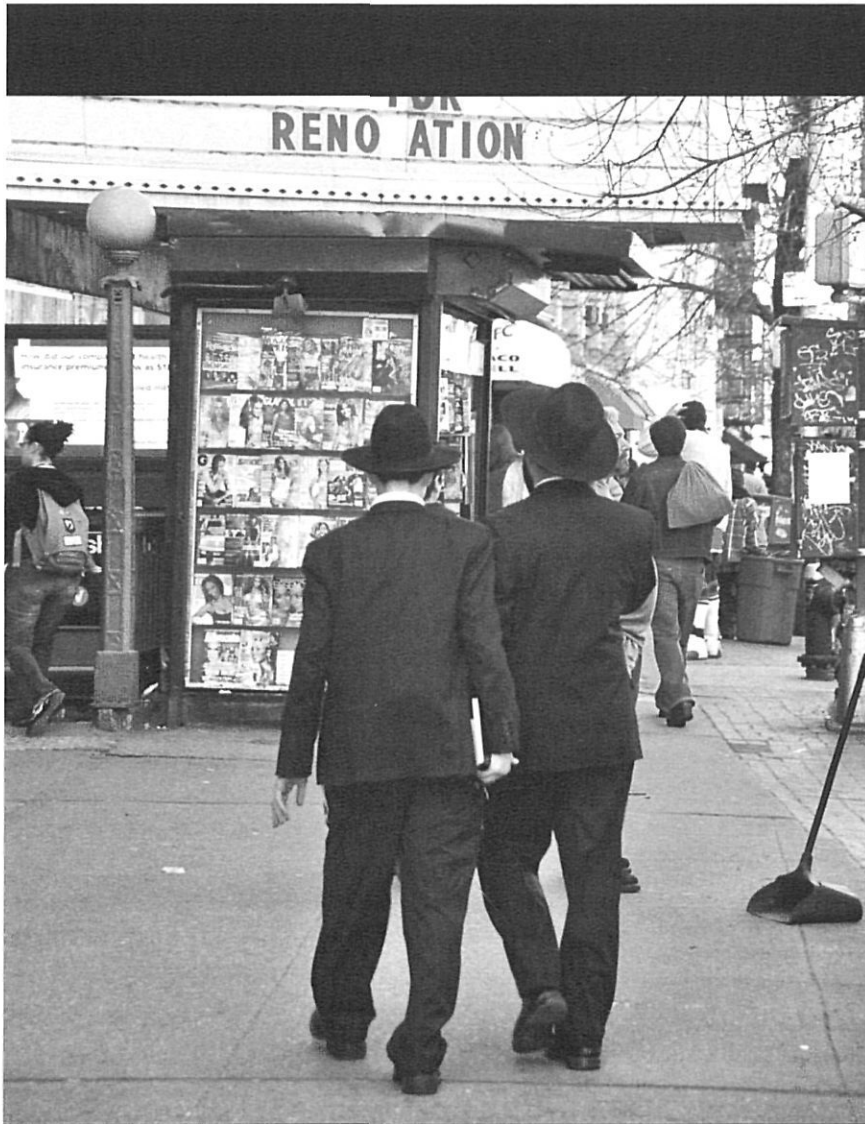
Més modernes, però no pas per això menys boniques, són dues construccions de l'avinguda del Parc: el Seagram Building, de Mies van der Rohe, i la Lever House, de Bunshaft. Semblantment, un altre edifici d'estil internacional proper a aquests dos mereix d'ésser nomenat: el Citycorp Center d'Stubbins, situat a l'avinguda de Lexington. La bona convivència entre aquestes bel·leses modernes i, per exemple, els monuments *Beaux-Arts* de McKim, Mead i White solament es pot trobar en l'eclecticisme d'estils que és New York, on tot és possible. Mentre les *rowhouses* d'estil *Greek Revival* del Village (literalment «el poble») desafien els gratacels veïns del Midtown, com l'Empire State Building, aquest competeix en bellesa arquitectònica i alçada amb el Chrysler Building de Van Alen, mentre que aquest fa la mateixa competició amb el Metropolitan Life Insurance Building, de Brown Lord, alhora que aquest, finalment, competeix amb el nostre Woolworth Building.

Dante a New York!

Sortint del musical *The Producers* al carrer 44.

Dos jueus ortodoxos passejant per l'avinguda de les Amèriques al Midtown.

Carreró del Village.

Abans de tancar aquest apartat, caldria no oblidar la gran quantitat d'art que acumulen els museus de la ciutat de New York. Són mundialment famosos el Museu Metropolità, el Museu Guggenheim i el Museu d'Art Modern (MoMA). Tanmateix, hi ha un petit museu a la Cinquena Avinguda que és el més deliciós de la Gran Poma: La Col·lecció Frick. L'antic palau de l'industrial H. C. Frick, convertit en museu, allotja la col·lecció del mateix industrial en un ambient tranquil i càlid, que relaxarà el viatger contemplatiu i el durà en un estat de benestar extrem. En aquest illot artístic de silenci hom es pot recuperar de qualsevol sobresalt que li arribi a la gran ciutat. I si no funciona, sempre ens quedarà algun musical de Broadway o, si es té estómac, una bona òpera al Lincoln Center.

Una nit a l'òpera

New York bull d'una cultura vital i activa. Tothom qui la pot pagar hi accedeix: la targeta de visita per entrar dins el món cultural no és un intel·lecte o una sensibilitat desenvolupats, és la targeta de crèdit. Com a capital mundial, New York gaudeix d'una agenda cultural a l'alçada de la seva importància. Possiblement, l'esdeveniment més preuat és l'assistència a l'òpera. La culminació cultural arriba en creuar les portes de l'Òpera Metropolitana al Lincoln Center. Edificat als anys 60 en un barri pobre de la ciutat, els immobles d'estil internacional del major centre cultural de la ciutat van substituir la misèria de l'altra cara del somni americà. Que l'edifici de l'òpera datí dels anys 60 no vol dir que fins aleshores els novaiorquesos no tinguessin òpera. El patronat de l'Òpera Metropolitana, en saber que es preparava la construcció del Lincoln Center va preferir una magnífica construcció moderna situada a l'Upper West Side a la vella Òpera del segle XIX que s'erigia al Midtown. Com sempre, la utilitat de les coses modernes es va acabar imposant sobre la valor artística de la casa operística burgesa dels Astor, Morgan i Vanderbilt.

En el fons, les diferències entre l'esdeveniment operístic a Manhattan i en una ciutat com Barcelona són nul·les. Potser, l'expressivitat pública dels americans es fa més palesa durant les àries o obertures, per tal com aquests no dubten de clamar les seves impressions en veu alta o amb interjeccions sorolloses. Els fragments d'òpera famosos són els més celebrats, juntament amb els decorats espectaculars. A la primera representació de la temporada del 2004-2005 de l'òpera de Puccini *Turandot*, l'escenògraf havia preparat un pompós i desproporcionat palau de l'emperador, digne de Hollywood, que va impactar en gran manera els privilegiats espectadors. Aquests no van dubtar a demostra-ho amb una forta ovació espontània. Segurament, el públic habitual del Gran Teatre del Liceu hauria estat, diguem, més reservat. Semblantment, el públic del Liceu mai hauria abandonat la sala en plena representació en cas que ja estigués fart de l'obra.

En acabat de la representació, és usual d'anar a un dels restaurants de luxe propers al Lincoln Center. La majoria d'amants —o no— de l'òpera acaben al Fiorello's, un acollidor cafè-restaurant on pots menjar tot allò que la cartera pot pagar, en un ambient deliciosament woodyallenià i amb les obligades dedicatòries i records de personatges i èpoques passades que l'establiment havia viscut. La *soirée* no pot donar-se per closa sense una petita passejada per Broadway, si és que el temps hi acompanya.

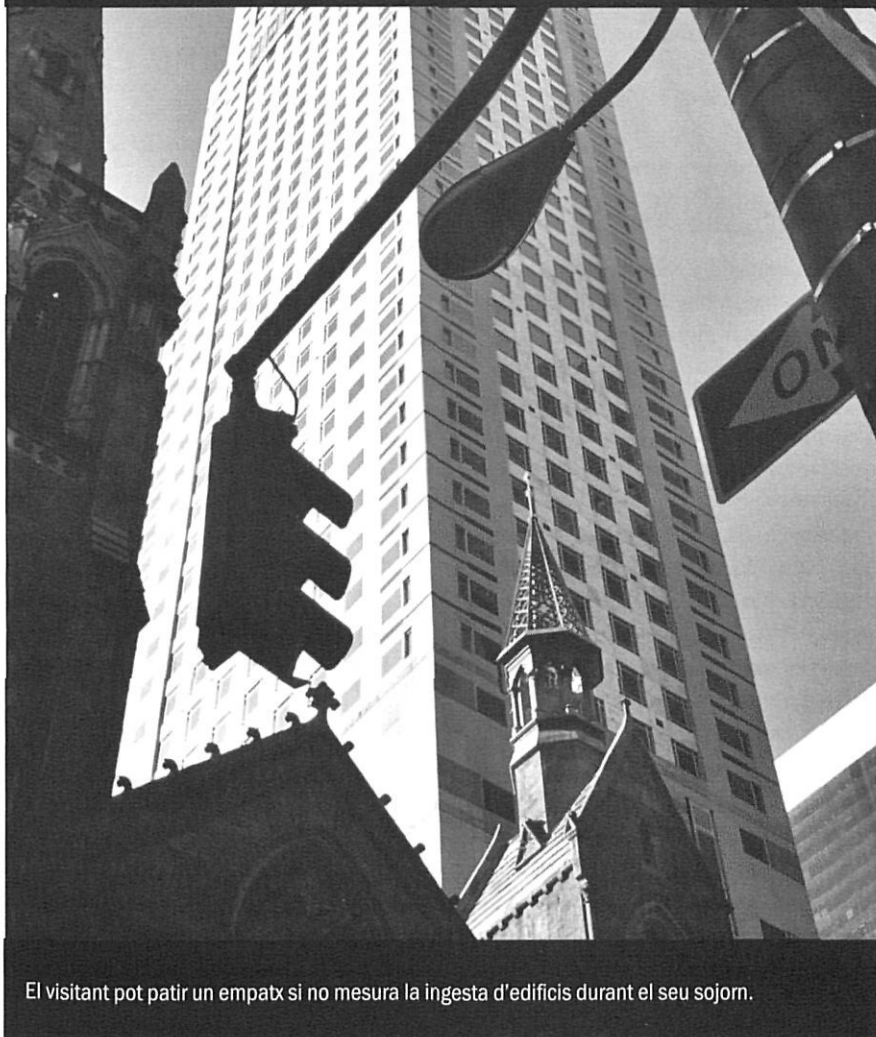
A l'altre cantó del refinament de les sales de música i òpera del Lincoln Center hi ha la lleugeresa i divertiment dels coneguts teatres de Broadway. Sense fer cap lleig a un luxe al qual rep amb els braços oberts, el grupet de teatres de l'anomenat —òbviament— Theater District, presenten espectacles que tothom pot entendre i que ajudaran a esvaïr qualsevol problema o cabòria, per feixuc que sigui. Ja és sabut que les òperes, moltes vegades, no són el millor remei per a l'esbarjo de l'ànima, que necessita foteses i no pas la transcendentalitat del verisme o el wagnerisme. Un bon exemple de la funció desalienadora

Sinagoga patriota amb algunes rowhouses arrengrades al Village.

Primavera al poblet.

El visitant pot patir un empatx si no mesura la ingesta d'edificis durant el seu sojorn.

dels teatres de Broadway es pot trobar a espectacles com *The Producers* de Mel Brooks, on l'espectador és transportat al món dels embolics i les estafes dels productors de Broadway, acompanyat per una picant salsa nazi de la *Primavera per a Hitler*, una orgia gai plena d'orgull alemany amb l'Adolf i l'Eva al Berchtesgaden.

Vida de barri

Fora de les rutes de turistes i visitants, hi ha una ciutat que cada dia es veu atrapada per la més colpidora de les quotidianitats. Si es fuig de les zones turístiques, el viatger descobreix la gent que fa vida normal a New York. Tanmateix, hi ha una cosa que et sobta: ni molt menys tots aquests novaiorquesos de soca-rel parlen anglès. Això no obstant, una ullada de dalt a baix confirma la primera impressió. La societat americana no és ni monolingüe, ni una sola societat. Es tracta d'una societat de patrons tan senzills i que es troba nodrida per tantes societats diferents que és capaç d'absorbir qualsevol cultura i idioma. Sense anar més lluny, les aventures del viatger que signa aquestes línies succeeixen en un barri de contrastos. D'una banda, hom troba les riques famílies que, escalant Riverside Drive o Broadway es comencen a instal·lar al barri. D'una altra els hispanoamericans assentats a l'avinguda d'Amsterdam del Far Upper i al Harlem. D'una altra, els afroamericans del Harlem. I d'una altra encara, les legions d'estudiants de tot el món que estudien a la Universitat de Columbia (Broadway amb el carrer 116). Això és New York i Amèrica, si entenem per Amèrica la definició dels Estats Units que parla d'una Amèrica formada únicament pels Estats Units d'Amèrica, amb alguna concessió a Canadà, Mèxic i les illes del Carib (llevat de Cuba, que forma part de l'Eix del Mal, un continent a part).

El paisatge més habitual és el de trobar un hindú, amb torbant inclòs, que passeja al costat d'un rabí ortodox amb el seu *strimel* i un hispanoamericà amb un panamà, sense oblidar un jove afroamericà amb la gorra dels Yankees. Segurament, hauran passat pel davant

d'una fruiteria que té la bandera americana a la paret, a fi d'oferir un goig patriòtic als clients. A l'altra vorera, hi haurà el supermercat d'Agostino (D'Agostino's fresh market), on només contracten noies afroamericanes i on un pa de mig quilo et pot costar cinc dòlars. No oblidem la ferreteria (Columbia Hardware) que uns hispanoamericans tenen dos blocs més amunt, o l'acabat d'inaugurar Banc del Comerç (Commerce Bank), al costat de la farmàcia-ultramarins oberta les 24 hores (Rite Aid). De cop, veiem que el rabí ortodox gira la cantonada per anar a pregar una estona a la Congregació Ramath Orach del carrer 110. En fi, l'hispanoamericà ara parla amb el *superintendente Quintana* —l'encarregat de l'edifici on el viatger s'allotja— sobre el partit dels Yankees d'ahir a la tarda, mentre que l'afroamericà de la gorra va al taller d'escultura de la catedral de Sant Joan el Diví a l'avinguda d'Amsterdam. I l'hindú, que gairebé s'ha escapolit del nostre esguard, ha entrat fa una estona a la llibreria Laberint (Labyrinth Books) del carrer 112.

El viatger, després de mirar tota aquesta barreja (*Melting-pot*) pensa fugaçment en el seu país que vol ésser monocultural, monolingüe, monosocial, monoreligiós i monolític. Sospira silenciosament i emprèn de nou el seu camí, entre un grec de nas ganxut que mira una porto-riquenya —o més ben dit, «poltoriqueña»— i un captaire que està fent un discurs a unes plantes, cap al supermercat, a comprar una mica de pa i tomàquet per fer-se aquell deliciós, però senzill àpat de la seva terra que s'anomena pa amb tomàquet.

L'existència subterrània

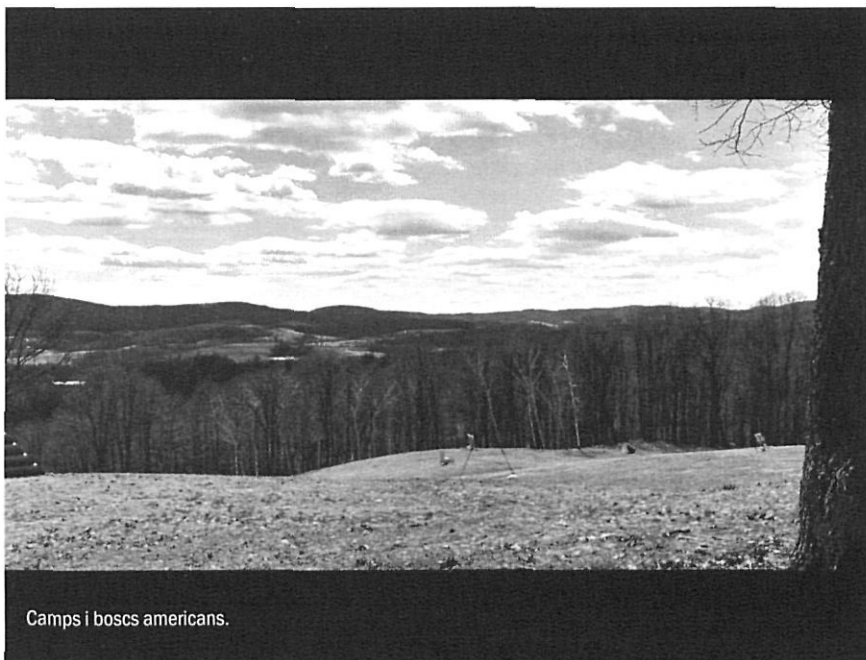
New York, més que cap ciutat al món té dos nivells d'habitabilitat: la superfície i el subsòl. Cadascun d'ells vibra amb la seva energia pròpia i té les seves lleis. Mentre que a la superfície el dia i la nit marquen el ritme vital dels homes, a les entranyes és la freqüència i l'arribada dels trens el que marca les pautes dels humans subterranis. I encara més, tot humà de la superfície, tard o d'hora es veu obligat a descendir a les profunditats per des-

plaçar-se, tal volta, més enllà dels límits de la gran ciutat. Captaires, sense sostre, factors i conductors tenen una existència quasi bé estrictament subterrània. El metro és terra de pas de molts, però també llar de molts altres, aquells altres novaiorquesos.

Més enllà de la literal existència subterrània —tot i que es troba estretament lligada a aquesta— hi ha una figurada existència subterrània, un submón de persones expulsades o autoexcloses de la societat que nodreixen els exèrcits de miserables de New York. Es tracta de persones abocades a la gana i a la mendicitat perpètua; no existeix ni un bri d'esperança per a elles. Arriben a l'extrem de no demanar diners, sinó de demanar menjar. En el fons, ja ni demanen diners: demanen el canvi, això és, la moneda que se'ns ha pogut tornar en una compra. Aquestes persones, a més, no poden dur amb una cínica i agra tranquil·litat la seva no-existència, atès que policies i treballadors de l'Autoritat Metropolitana del Transport (MTA) s'encarreguen d'expulsar-los dels seus precaris habitatges. La provisionalitat de les seves vides no pot ser més extrema; i la feina dels botxins més inútil, ja que immediatament després de l'expulsió, el captaire o el sense sostre va una altra estació o indret per intentar de descansar.

Per si no n'hi hagués prou, l'Administració pretén que els ciutadans participin i col·laborin en la seva tasca cínica de fer impossible l'existència als exèrcits de pobres de New York. Hom pot trobar sovint als vagons de metro propagandes de la MTA que exhorten el ciutadà a no donar res als captaires, sota l'excusa que ja reben ajuda d'organitzacions com l'Exèrcit de Salvació. Si no s'encara el problema a l'arrel, és força difícil que amb prohibicions i exhibicions de poder es pugui eradicar una qüestió que afecta desenes de milers de persones a la Gran Poma.

El viatger no s'ha d'enganyar: la quotidianitat del transport ferroviari metropolità de New York no inclou únicament rates, trens-tanc ultraràpids, instal·lacions degradades i brutes, vies que es desenganxen del balast i «que floten», i grans onades de gent que

Camps i boscs americans.

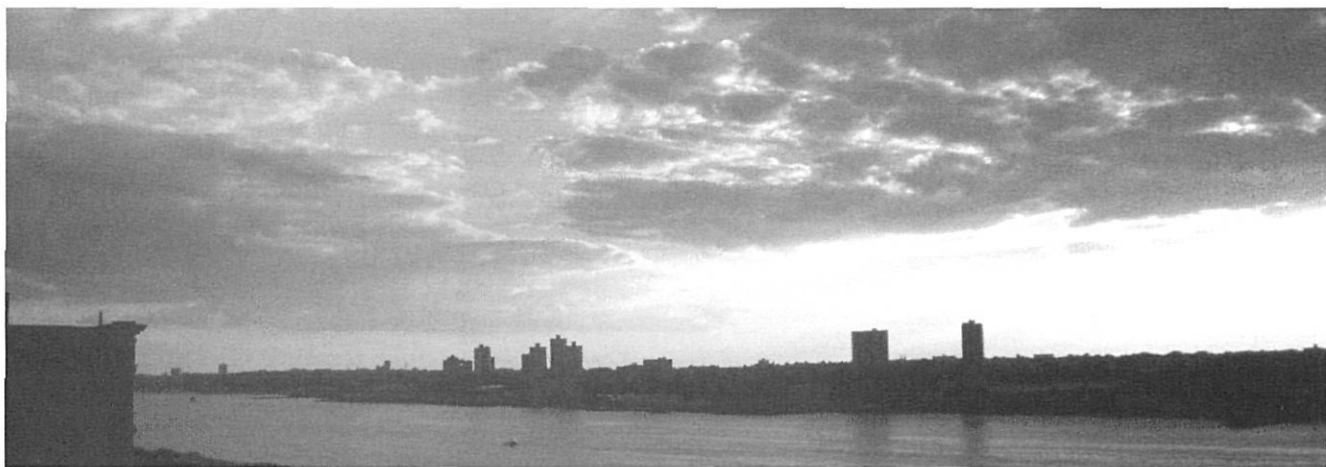

De camí a New Canaan.

desembarquen de vagona a vessar de viatgers; inclou també persones que porten la seva vida a l'esquena, grotescos peons de l'Administració encarregats de perseguir els malfactors captaires, reclutaments de la US Army als vestíbuls de la plaça dels Temps i inspeccions policials o militars inesperades de motxilles i maletes. Ah, oblidava de mencionar els predicadors espontanis que trenquen el silenci obligat que domina els vagona del metro i que vessen a desenes de desconeguts totes les seves desgràcies i misèries. Si algú vol conèixer de debò New York solament ha de baixar a les profunditats.

A pagès

De la mateixa manera que la comunitat científica internacional es pregunta si hi ha vida fora del planeta Terra, la comunitat turística internacional que ha visitat New York es pot preguntar si hi ha vida fora de la ciutat de New York. La resposta és senzilla i contundent: sí. Fora de la desembocadura del Hudson i el sistema d'illes de l'estuari hi ha una immensitat de paratges plens de turons arbrats. Petits pobles i viles escampats pel territori donen la nota de color humana al paisatge. I és que quan pensem en New York sovint esbiaixem la realitat i oblidem que New York és un dels cinquanta estats americans. La ciutat de New York només és la punta marítima d'un Estat gegantí que arriba fins a les cascades del Niàgara, passant per boscos i turons; pobles, viles i ciutats com Albany, Buffalo, Poughkeepsie, Rochester o Syracuse. I New York, per molt de mal que li faci, només és una ciutat més de l'Estat. Potser sí que és la més important de l'Estat, del país i del món. Però New York no té cap capitalitat. Primer va perdre la capitalitat nacional en pro dels aiguamolls del Potomac (hom no sap si en aquell moment es podia considerar que Washington era una ciutat o el somni de l'urbanista l'Enfant en un indret poc salobre i pestilent); després va perdre la capitalitat estatal en pro d'Albany. La pobra ciutat de New York s'ha de conformar actualment amb la seu de les Nacions Unides i una capitalitat de fet del món sencer.

Tornant al tema que ens ocupava en aquest apartat, si el turista gosés d'endinsar-se a les entranyes més quotidianes de l'Estat de New York i fugís de l'aglomeració turística, toparia amb un món rural, de vida natural i costums profundament americanes i *urbanites*. Com que molts habitants de la Gran Poma van emigrar vers el camp, van transportar les seves habituds al món rural de l'Estat de l'Imperi. Les mentalitats tradicionals van sucumbir davant les urbanes, però es van mantenir les estructures campestres. Un exemple d'això seria Ancramdale. El nucli de la població és estrictament rural: església protestant de fusta emblanquinada, amb quatre cases de construcció similar que allotgen els comerços del poble. Nogensmenys, als immensos boscs del comtat (el *county*, un entremig de municipi i comarca) s'hi han instal·lat els immigrants *urbanites* que cercaven la tranquil·litat del camp. A finques rústiques d'entre 1 i 5 acres de terra (0,4 i 2 hectàrees) els nous rurals van aparèixer amb les seves comoditats, els seus cotxes luxosos i el seu estil de vida. Llevat d'algunes excepcions, la majoria de gent de pagès van acabar intoxicats pels aires de ciutat que arribaven. Comerços de productes fins, restaurants de luxe, botigues de roba (de pagès) cara, etc. van començar a substituir les botigues tradicionals. Cal dir que, en aquells comtats on hi havia ferrocarril, la transformació havia estat molt anterior, com és el cas de New Canaan. Només faltava, el *coup de grâce*: l'automòbil i l'èxode dels anys 60 i 70 cap a pagès.

A la fi, ballant

Mentre el sol s'amaga darrere el lent i parsimoniós Hudson, la ciutat s'omple de petites guspies que competeixen amb les estrelles. Abans que el tintat de rosa i foc dels cels desaparegui sota el pes de l'artificialitat lumínica de New York, cada habitant comença a experimentar la transformació de l'arribada de l'altra vida: la nocturna. Manhattan se submergeix dins el neó i les pampallugues de la plaça dels Temps. El ritme trepidant del món diürn pren senyorívolament el regne de les nits. D'antuvi, destrueix la competència de les estrelles i dibuixa el nou cel nocturn, on la llum procedeix de baix i no pas de dalt. Mentrestant les fletxes lluminoses de la Gran Poma s'alcen per combatre el cel en una darrera pugna pel control de l'espai vital. Només la lluna s'escapa a aquest control i continua des del seu refugi jugant a cuit-i-amagar. El riu Hudson potser farà de mirall i mostrarà el seu rostre als habitants del parc de Riverside. Fins i tot, *the Lake o the Reservoir* del parc Central gosaran de reflectir la bellesa selenita als passejants d'aquelles fosques hores. I a la badia, els últims ferris d'Island mostraràn el perfil de la ciutat que s'ha vestit de nit. Però, per a qui es vesteix New York a les nits? Potser s'ha enamorat? De la Lluna? Del Hudson platejat, obscur i nocturn? El viatger diria que New York s'ha enamorat d'ella mateixa. Com un Narcís gegant, la ciutat s'estima profundament. S'ha vist bella al Hudson i a la badia; s'ha vist bella als cels que quasi

domina. La ciutat es creu immortal davant tanta bellesa; i poder.

El viatger torna a ser a la finestra del matí. Ara observa el seu Hudson i els decorats d'immobles encesos. En una arriscada contorsió intenta de trobar les estrelles en va. Pacientment, retorna a una posició més segura i es diu a ell mateix que ja les veurà quan torni a Europa, on des de la seva petita Girona encara es poden veure. Es promet que demà anirà a la plaça de Washington, per acomiadar-se de l'Arc de Triomf, Garibaldi, els esquiroles intrèpids i els jugadors anònims d'escacs. Es promet igualment d'anar a passejar pel Carrer de Christopher i la plaça de Sheridan. I si hi ha temps, també visitarà l'enllambordat del carrer del Príncep... Els llocs d'on acomiadar-se es multipliquen a la ment del viatger. La impressió de travessar el mar Océa colpeix tant a l'anada com a la tornada. Cada cop es converteix en una mena d'exili, de viatge sense retorn. És per això que hom té la necessitat d'acomiar-se cada vegada d'aquelles coses que estima i que creu abandonar. Aleshores, el viatger s'espanta de sobte i pensa que tal volta estigui posant arrels en aquella porta a Amèrica. New York se li fa més i més propera. A cada viatge deixa una mica més d'ell mateix entre els racons de Manhattan. *Tem perdre el lligam amb la Girona* també immortal. S'allunya Girona del seu cor? El viatger espera que no. I mentre contempla abans de partir el seu quadre preferit pensa feixugament si mai aquella ciutat podrà ésser casa seva.